

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieo-opm.com/>

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - *De còr e d'òc* sus Radio Transparence 93.7 FM

Cada dimars, de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha*, sus Radio Couserans 94.7 FM

Corses e talhièrs d'occitan

A Pàmias, Foish, L'avelhanet, Sent Guironeç, Le Fossat e Sent Joan del Falgar per debutants e confirmats.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

Cant

10 e 24/01/2023 a 18h00 a Pàmias (Espaci occitan) – Talhièr de cants amb Pascala Respaud.

Contacte : 06.83.55.61.55 o lauseta@gmail.com

Acamps

11 e 25/01/2023 a 19h00 a Pàmias (Espaci occitan) – Talhièr de convèrsa organizat pel Cercle occitan Prosper Estieu de Pàmias.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

20/01/2023 a 19h00 a Pàmias (Espaci occitan) – Conferéncia sus *Jean-Antoine Peyrottes* poèta potier de Clarfont d'Erau (1813-1858) amb Léo Cros-Humbert. Participacion liura.

Manja-dreit après la conferéncia.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

28/01/2023 a 14h00 a Foish (Centre cultural) - Dictada occitana dubèrta a totis. Nombroses prèmis. A gratis.

Contacte : cercleoc.dany@orange.fr

Montbrun-Boscatge - Dictada occitana, cants polifonics, vespralh, restauracion sus plaça, concèrt... . Entresenhas e reservacions : jeannette.carrere@orange.fr (05.61.98.11.51) o f.souque@hotmail.fr (06.86.79.21.90)

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Cars amics,

Un còp mai, l'an novèl espelís que pòrta a l'encòp espèrs, paurs e dobtes.

Vertat que la situacion de la lenga nòstra dins Ariège, mai passa le temps, es pas per s'adobar.

Emai aguèssem l'agait optimista sèm plan forçats de reconéisser que progresses e cambiaments qu'angan dins le sens de la socializacion de la lenga nòstra, son pas gaire tropelada.

Segur, capitam de servir un nombre constant d'aderents per l'IEO coma pels corses e de contunhar las nòstras activitats costumièras tant a l'Espaci occitan coma dins les cercles mas mon sentit es que sèm a languinejar, fasèm pas que salvar çò màger.

Demoram entre nosautres sens capitar d'interessar monde novèl a l'occitan e a sa cultura.

Pr'aquò se volèm un avenir per l'occitan, la volontat dels occitanistas solets o l'ensenhament de la lenga a l'escòla (qu'es a se demesir dins le departament) sufiran pas ; perqué aprene l'occitan a l'escòla se i a pas en defòra lòcs per parlar, se res de la lenga se vètz pas dins las vilas, dins l'espaci public? La politica de l'Estat francés, coma aquela dels elegits d'Ariège, va pas cap dins le sens de valorizar les patrimònis lingüistics de sos territòris. D'un costat, podèm pas esperar ajuda d'aquelas gents qu'an fait dempuèi temps pròva de son mesprètz per l'occitan e de l'autre nos fa mestier le sosten d'un poder politic per avançar. Semblariá que fuguèssem sul camin d'enlòc.

Demòra le poder regional. Emai la region nòstra siá pas qu'una part pichoneta de l'Occitània vertadièra, avèm a l'ora d'ara una presidenta que sembla favorabla a l'expansion de la cultura occitana, i avèm elegits d'Ariège. Benlèu es sus aquò que nos cal apiejar, militar per que i aja un poder regional vertadièr, que las causas de la Region se decidiscan a la Region; l'exemple de FR3, que i manifestèrem davant, fa pauc, n'es un dels bons. Una television vertadièrament regionala poiriá causir de programar mai d'emissions en occitan. E benlèu nos cal èsser mai presents dins las vilas e vilatges d'Ariège coma fòrça de proposicions culturalas en occitan. Cadun en çò sieu pòt demandar que

se faga un quicomet en òc. Pas que sòmis me diretz, mas de còps n'i a d'unes que son premonitòris. Per ara cal contunhar, cadun, de defendre la lenga e de la parlar plan e sovent, per que es pas possible d'èsser occitanista sens far aquel esfòrç.

Alara vos convidi totes e totas per venir participar a la Dictada occitana, fin de genièr a Foish, per far véser nòstra volontat de tornar a la lenga la plaça que s'amerita.

E per acabar, vos desiri una bona annada 2023 e una bona santat que n'aurem besonh dins aquela passa de crisis, que menaças de tota mena s'amolonan sul paure monde.

Es amassa qu'ac devèm afrontar tot, atal entre totes farem tot !

Annia Wolf

~~~~~

En genièr...

Les Divendres
de l'Espaci occitan

CULTURA   ISTÒRIA   TRADICIONS   LITERATURA   MUSICA

Jean-Antoine Peyrottes,
poèta potier de Clarfont d'Erau
(1813-1858)

Una conferéncia de
Léo Cros-Humbert

ENTRÉE LIBRE

Vendredi 20 janvier 2023
19h00

Pamiers - Espaci occitan (11 rue H. Fabre)

Logos: IEO, OC, IEO, Ariège, Occitanie, Occitanie

Dictada occitana 2023 !!!!

Dissabte 28 de genièr
a 14h00 a Foish
(Centre Cultural)

Dubèrt a totis !!!

Animacion, vrespalh...
Nombroses lòts de ganhar !!!
Entresenhas al 06.74.91.83.07

A gratis !!!

~~~~~

Lutz

Gaita devant tu la lutz profusa
Que te balha le jorn, mas crema tas pupilhas,
Qu'amaga atal la sorga, o tanplan que l'acusa,
E t'invita a tot pèrdre dins un dobte que trantalha.

Creire a l'avenidor per pas assumir res ;
Ni la guèrra, ni le pièger, pas pus que l'abandon,
Solament pas la descasença o encara ton passat
Que t'an panat un jorn ; èra pas de sason.

L'infèrn es darrèr tu, "sauta dins l'avenidor",
E se sabes pas perqué qualqu'un se cargarà
De te balhar claus e puèi de t'esblausir,
Per calhar çò qu'en tu se refusa al dieu Ra.

Lutz sens repaus, a l'escura intencion
Qu'estropa nòstras amnas e vòl guidar nòstres passes,
Pincèl de las aparéncias e flor de nòstres destins,
Arrèsta de nos perseguir, espèra que vengam a tu.

(Jacques Pince 28-11 2022)

~~~~~

Tota la còla de l'IEO d'Arièja
vos desira una bona annada 2023

Istòria del temps passat d'Alan Vidal

Nuèits de fred

De çò que me soveni, les ivèrns d'abans (annadas 1950 !) èran plan mès freds, nevoses e gelius que les d'ara. Poirián èsser benlèu la memòria enganaira o la nostalgia del temps passat que m'ac fan dire mas que nani totas las estatisticas ac demòstran.

Dins la jornada le monde s'activavan pr'aicí pr'enlà e se viravan la fred. Per contra tre que l'escur arribava, forçats de se remisar a l'ostal, una longa nuèit començava. Acabat le sopar, filhas e femnas desavan la taula e fasián la vaissèla puèi tota la familha se recantonava al canton a l'entorn d'un fuòc generós.

Les ostalses d'abans paravan gaire, mal isolats e refredats per rajòls d'aire gelat que s'engulhavan per pòrtas e fenèstras que juntavan mal ; baste encara que calguèsse pas daissar badar una pòrta per fèr tirar la chiminièra e que la fumatièra nos estofèsse pas.

Las chiminièras grandassas menavan en defòra les tres quarts de la calor e per n'aprofitar un pauc nos sarràvam del fuòc, nos'l chapàvam coma se disiá. Nos rostissiam de devant e nos gelàvam l'esquina.

La cosina encara rai, l'unica pèça de viure aprofitava de la chiminièra mas las crambas èran mès que torradas ; tament qu'a còps le lièit dels vièlhs demorava dins la cosina ! Vos garantissi que per nos colcar i metiam pas una orada. Te tiravas a la lèsta las cauças, las caucetas e le tricòt e te getavas dins le lièit tot gelat. Al cap de qualque minutas interminablas, arrucat e sens remenar, chic a chic jos las cobèrtas e l'espès *vevet* (= plumon) la calor arribava. Alavetz te podíás ajaçar coma cal per passar una plan bona nuèit e verificar la dita : "al lièit òm es plan de pertot".

Urosament que plan sovent nos metián le monge abans de nos colcar. Daissat qualque minutas amb un pauc de brasa, rescalfava le lièit. E qu'un plaser de dintrar dins un lièit caud ! Chi a pas viscut aquela situacion pòt pas sapier çò qu'es le benaise !

Al maitin èra pièger, les prims carrèus de las fenèstras sens contravents s'ornavan de gibre. Fasiá plan pena de daissar la doçor dels lançòls per tornar trobar le fred. Lèu fèit, nos vestissiam per anar dejunar pròche del fuòc.

La fred nos daissava pas de tot l'ivèrn, viviam amb ela e a solide que nos i abituàvam. Mas ça que la nos marcava fisicament, les unglats prusents seivissían cada maitin e las geladuras dolorosas nos mossegavan les pès.

Èra tanben aquò le "bon temps de temps a".

La cronica de Claudina Solhà

Les mevis Nadals

Tan luenh que'm brembe, Nadal que n'existava cap. Que cal díser que, eilevada per mevis vielhis, las modas de las vilas que n'èran cap encara arribadas entrò Bocenac.

Le costat religiós, si. J'avia ausit a parlar de la naishença del petit Jèsus, de la Senta Vièrja e de Josèp, tant coma de la messa de miejanhet. Mes a casa que non s'i parlava cap de practicar. Doncas, que non mos desplaçavam cap a Massat and'aquela ocasion.

Le sapin ? Que'm calguèc arribar a vint ans andà que quialqu'un me copèssa un gebre e le'm portèssa. E que'l garní amb açò que trobè : papèrs lusentis, tròces de ribans, liquens, pomas de pin... Per la seguida, coma trebalhava (dins la region parisenca, si-vos-plèt) que'm poguè crompar de polidas causas andà decorar'l. Que metèc chiu de colors a la cosina. E que'n profietè andà botar-i de petitis presents dejós.

Le pair Nadal ? Ja n'avia ausit a parlar, sustot enter nosautis a la'scòla. Mes qu'è pus o mens l'impression que non i cregè cap james, pusque non'm portava arrés. Non metè cap les solièrs a la chemeneia. Andà qué ? Que'm brembi solament d'aver agut coma cadèu (que'm pensi que Papà que passèc pr'aquí) un tricòt blu marin carreuat de mès clar devant, e una gròssa boèta de consèrva amb confetura dedens. Un còp ja eiretè d'un Nadalet de sucre blanc dedens un esclòp de chocolat, e, mès tard, d'un paquetòt d'aquelis bonbons que fonian aishús la lengua.

Doncas, a casa, que passàvam aquel periòde coma se res non èra. Sonque per la preséncia d'una mieja merluça que Mamai-la-Vielha metia a dessalar. Que la mos minjàvam le vint-e-quate, fregida a la padena (que m'a deishat una impression de quicòm d'eishut) amb trufas bolidas.

Mes pr'aquò una causa urosa : le meu oncle que devalava de París amb la familha. Doncas que fasiàm un bon repèish le lendeman : un bon bolhon de vedèl amb le sèu vermicèli, benlèu chiu de salsissòt, pueish la vianda e les legumes, una mica de fromatge, e pescalhons. O alavetz ma tanta que portava una coca.

Sustot, per quèlques oras, les meis cosins qu'èran aquí. E que passàvam uns bonis moments amassa, a fèr les fòlis dedens la neu. Que'm parlavan de sa vida dins la region parisenca, plan diferenta de la meva, coma vos ac podetz eimagenar. L'evolucion que venguèc a pesics per elis, encara que la familha non entrèssa tant pauc dins las exageracions que d'unis practicavan ja.

Las causas que cambièren chiu a chiu. Que'm pensi que descobrí la messa de miejanhet a l'entorn de mos dotze ans. Les vesins que'm firen seguir. E que fu eimocionada pels nadalets cantadis, e per la grèpia que vesia pel prumèr còp.

Coma èra pensionària ara, a la rentrada, una partida de las autas que parlavan d'açò qu'avian agut o fèt. E que'm trobava aquí amb un sentiment de frustracion que güardava andà iò.

Doncas, quand tornè amb quèlque sòu, que fi entrar Nadal a casa, amb le sapin (dejà dit) e quèlques presents andals meis vielhis que james non n'avian agut.

E pueish tot qu'evoluèc. La societat de consumacion qu'arribèc al grand galòp. E Nadal que prenguèc importança amb la naishença de la meva filha. Quina maravilha de véser tant de colors e de lums, de créser a l'òme rog e blanc al punt de li aprestar un veire de cafè abans de s'anar colcar ! E le lendeman maitin de fèr lúser les güelhs e de ríser en tot desfèr les paquets ! E que venguian la familha e les amics tabés.

Al cap d'un moment que i agèc tròp de causas. E d'uns que comencèren de non èster contents dels presents... Per la seguida, al fièl dels ans, Nadal que'm devenguèc un periòde que'm dava èrnha. De non saber se que crompar a la un o l'aute. Que t'èras plan tracassada andà trobar quicòm, e fin finala que n'anava cap. Qu'ac calia cambiar de còps. E le problèma dels repèishes, ont la un que n'aimava cap *ci*, l'aute qu'èra al regime...

E qu'arribava que la fèsta se passèssa mal : que non venguian cap, o que's pintavan, disent paraulas que fachavan...

Un còp le meu òme partit, las causas que cambièren. Que i a annadas que non fèm mès le ressopet. Le repèish de 25, si. Mes a petit efectiu, e sense granas despensas e pauc de presents...

Dominus vobiscum de Geneviève Dagain

Nòstra valèa èra pas rica mas èra demorada piosa a través le temps : Catolics e Protestants s'èran estripats longtemps, s'èran fèits la vida plan malaisida e mai impossibla, emai fòra de las guèrras. Aquò aviá pas amendrit lor zèl per manifestar lor cresença amb perseverença, cadun segon la linha que sa consciéncia o Mossur le curat lor dictava.

Le temple e la glèisa maites còps destrusits, s'èran tornar bastits, reviscolats mas les sòuses mancavan per assegurar totas las despensas.

Per la musica, tenètz, i aviá plan un modèste armonium que fasián durar, i aviá tanben un cantoral a la polida votz (les que l'an conegut ne testimònian encara) mas èra pas estat possible de cambiar les libres de cantic que las mirgas, pauc desrengadas, se n'èran noiridas ! Tanben a la messa de 11 oras, se podíá ausir Baptista cantar amb una sincèra conviccion :

"*Dominus vobiscum*" ... aquí i a un trauc, "*oremus dominum*" aquí n'i a un autre"

E la fe i perdiá pas res !

